

www.dereta.rs

Urednik
Zoran Bognar

Ivo Andrić

Predeli i staze

PUTOPISNA PROZA

Priredila i pogovor napisala

Žaneta Đukić Perišić

Beograd

2016.

DERETA

© Zadužbina Ive Andrića, Milutina Bojića 4, Beograd

© Ovog izdanja DERETA

STAZE

Na početku svih staza i puteva, u osnovi same misli o njima, stoji oštro i neizbrisivo urezana staza kojom sam prvi put slobodno prohodao.

To je bilo u Višegradu, na tvrdim, nepravilnim, kao izglođanim putevima, gde je sve suvo i čemerno, bez lepote, bez radosti, bez nade na radost, bez prava na nadu, gde neki gorak zalogaj, koji čovek nikad nije pojeo, poigrava u grlu sa svakim korakom, gde žega i vetar i sneg i kiša jedu zemlju i seme u zemlji, a sve što ipak nikne i rodi se, žigošu i saviju i pognu toliko da bi ga, kad bi mogli, pobili drugim krajem u zemlju, samo da ga vrate u bezobličje i tamu iz koje se otelo i niklo.

To su bezbrojne staze koje kao konci i gajtani šaraju brda i padine oko varoši, uviru u beli drum ili nestaju pored vode i u zelenim vrbacima. Nagon ljudi i životinja nacrtao je te puteve a nužda ih ugazila. Tu se teško i polazi i ide i vraća. Tu se sedi na kamenu i zaklanja pod drvetom, na suhu mestu ili u oskudnu hladu, radi odmora, radi molitve ili seljačkog prebrajanja pazara. Na tim stazama koje vetar mete i kiša pere a sunce okužuje i raskužuje, na kojima se sreća samo izmučena stoka i ljudi ćutljivi, tvrda lica, tu sam ja zasnovao svoju misao o bogatstvu i lepoti sveta. Tu sam, neuk i slab i praznih ruku, bio srećan opojnom srećom do

nesvesti, srećan od svega onoga čega tu nema, ne može da bude i nikad neće biti.

I na svima drumovima i putevima kojima sam docnije u životu prošao, živio sam samo od te uboge sreće, od svoje višegradske misli o bogatstvu i lepoti stvorenog sveta. Jer, ispod svih drumova zemlje stalno je tekla samo za mene vidljiva i osetna oštra višegradska staza, od dana kad sam je napustio pa do danas. U stvari, po njoj sam ja odmeravao svoj korak i podešavao hod. Celog veka me nije napuštala.

U trenucima kad me zamario i trovao svet u kom sam po zlu slučaju živio i čudom se održavao u životu, kad se mračio vidik i kolebao pravac, ja sam tada pobožno prostirao preda se, kao vernik molitveni ćilim, tvrdu, ubogu, uzvišenu višegradsku stazu koja leči svaki bol i potire svako stradanje, jer ih sve sadrži u sebi i sve redom nadvisuje. Tako, po nekoliko puta u danu, koristeći svako zatišje u životu oko sebe, svaki predah u razgovoru, ja sam prelazio po jedan deo toga puta sa kojeg nikad nije trebalo ni silaziti. I tako ću do kraja života, neviđeno i potajno, ipak preći suđenu dužinu višegradske staze. A tada će se sa koncem života prekinuti i ona. I izgubiće se tamo gde završavaju sve staze, gde nestaje puteva i bespuća, gde nema više hoda ni napora, gde će se svi zemaljski drumovi smrsiti u besmisleno klupko i sagoreti, kao iskra spasenja, u našim očima koje se i same gase, jer su nas dovele do cilja i istine.

PREDELI

Voz juri sremskom ravnicom. Nedelja posle podne. Prituljena svetlost novembarskog dana. Jak vetar nad pustim poljima. Gledam kroz prozor vagona kako suva komuška od kukuruzovine plovi vazduhom, nošena jakim jugozapadnim vetrom, izvija se i premeće, diže i spušta, čas slična jedrilici, čas zalutalom galebu mrkih krila.

Evo kako i predeli mogu da varaju, kako se varamo gledajući ih:

Vozimo se planinskim krajem istočne Bosne. Visoki vrhunci, gole ili šumovite ali uvek strme padine, slikovite klišure uz koje raste, priljubljen, samac bor, duboki kanjoni nemirnih zelenih i zapenjenih reka. Svuda oštre i iskidane linije seku ili zaklanjaju nebo, a nama se čini da svi ti ispolinski oblici lete, sa hujanjem i upropanj, pravo na nas. Sve je tu oštro i nasrtljivo, sve izgleda izuzetno i značajno, sve izaziva osećanje romantičnog divljenja nerazlučno pomešanog sa nečim što liči na strah i nameće misao da su za te predele vezani neobični događaji, neka velika istorijska zbivanja. A u stvari, to je miran, zabačen i ni po čem glasit kraj bez imena, koji istorija nije dotakla, ili kroz koji je, možda, nekad prošla, hitajući svojim dalekim ciljevima na drugim mestima, a nje ga ostavljajući neizmenjena u njegovom bezimenom sivom življenju i mehaničkom smenjivanju jednoličnih funkcija biljnog i životinjskog postanka, rasta i dotrajavanja.

Sasvim je drugačije, sasvim protivno od svega toga kad se vozimo ovako sremskom ili bačkom ravnicom. Oči nam zasjenjuju samo bezbrojne i beskrajne brazde; one se, već prema brzini vožnje, ili šire i sklapaju kao neprestana, čudljiva igra raznobojnih lepeza, levo i desno od nas, ili se pretvaraju u razlivene mrkozelene vode koje strelovito struje ka oštroj liniji u dnu vidika, gde ih očekuje nevidljiv i dubok pad. Jedva naziremo krovove sela utonulih u prevojima i oskudnom poslednjem zelenilu drveća, a jedino što se ponekad uzdiže iznad njih, to je zvonik, ali i on izgubljen u jednolikosti mrke ravnice i sivog neba, neznacajan i po obliku i po svom naporu da se uzvisi. Tu pogled nema na čemu da se zaustavi sve do najdalje crte koja nije više zemlja i iznad koje se stere nebo, i ono jednolično i beskrajno, kao da su i to samo neke azurne, zlatne ili sive oranice za nama nepoznate useve. I ovde se sve kreće i leti, ali bežeći u svim pravcima od nas i sve povijeno i po tlima, kao trava poleguša ili ptica niska leta. Bezoblično i prizemljasto sve što pogledaš, i sve podseća na radni dan, na dugo pusto vreme i običan život. A u stvari, ova ravnica je poprište velikih istorijskih događaja i sudara, od vremena seobe naroda i rimske odbrane Carstva, preko vekovnih turskih pohoda i ratovanja, do partizanskih „baza” i velikih bitaka u skorašnjem ratu naših naroda protiv fašizma. Tu su ravnicu stalno i nemilosrdno, u svim pravcima, oduvek špartale seobe, bežanije i velike vojske, tu imena salaša, sela i malih gradova često označavaju mesta gde su bijene velike bitke i sklapani istorijski mirovni ugovori. Ali ovaj predeo ne odaje ništa od toga. Ravnica je takva: krotka i neugledna, rađa, čuti i pravi se nevešta, uvek spremna da bude poprište ljudskog rada ili ljudskog razaranja.

Tako, eto, i predeli mogu da obmanu za trenutak čula i misao čovekovu, da jedno pokazuju i govore a drugo budu i znače.

Nedelja posle podne. Voz brekće i striže surom srem-skom ravnicom. Kad pogledam kroz prozor vagona, vidim kako vetar jednako nosi suvi list kukuruzovine, koji je sada dalek i crn na pozadini sivog neba, kao zadocnela ptica kojoj ime ne možeš pogoditi.

[O PREDELIMA]

Gusta šuma kišne godine, u divljem kraju bez naselja i vidnih puteva ispunjava duboku dolinu i penje se brdima do pod gole vrhove. Gusto zbijene mase tamnozelenih jela, prošarane nepravilnim ostrvima belogorice. Kao da su reke rastopljenog metala, u raznim nijansama zelene boje, puštene u tu dolinu, ispunile je, a zatim se stvrdnule na površini.

Strah od neprohodnosti i gluvog života koji ima lice smrti. Uhvaćen ljudski pogled luta tim mrkim prostranstvom ispod sivog neba.

Tada se, negde u daljini, pojavio stub dima; sivomodrikast i tanak u početku, dizao se, širio i pretvarao sve više u rastresit beo barjak nad mrtvom površinom šume. Čoveka ispuni radost na taj prvi razumljiv znak u daljini. To nije više bezimeni život šume. To je znak vatre raspirene čovekovim dahom u ritmu tople krvi, taj oganj u šumi, svesno izazivan i sa ciljem pothranjivan. Neki čovek će se tamo najesti, ogrejati, odmoriti i poći dalje za svojim ljudskim poslovima.

Ceo kraj je izmenio lice otkako se zakitio vitom perjanicom živog, kratkovekog dima. Od toga oživeše i moje oči i sad mi misao ide za čovekom u šumi, nastojeći da nasluti njegov cilj i otkrije krivudave puteve kojima gazi.

*

Tišina. Borovi, crni posle kiše. Sunce ugašeno pre vremena u crvenom mraku od oblaka. Nikoje doba dana. Žive duše nema. Ni glasnika, ni svedoka. A sve treba da se još danas reši i – svrši. Pre nego što potpuno padne mrak na zemlju. To znači da ćemo sa danom, sa iluzijom dana, nestati sa zemlje; bolje rečeno: prestati učestvovati u iluziji dana i noći. Sa vlažnom i toplom noći počecu da trunem. I ovako već trunem. Počecu možda i neki život da živim. I ovako, već odavno ne živim. I sve će biti kao i sada (kao i do sada!) kad ne znamo da li smo ni šta smo, ni šta drugi misle da smo. Ali postoji još i nada da bismo mogli da prestanemo da mislimo.

*

Zvuk u prirodi.

Ležim pored reke, na samoj ivici obale koja se strmo ruši. Vrbe ispod mene poplavljene; voda im je do pasa. To je proletnja voda, mutna, žustra i pomamna. Na mestu gde se odbija od obale i gusto posadenih vrba stvara se nova, jača matica i zuji kao zategnuta žica.

Taj zvuk vode slušam dugo, ispunjen sam njim i ponavljam ga u sebi. I u isto vreme mislim: taj zvuk koji mi je odmah postao drag i prisan, nestaje i neće brzo u moru tišine koje se nalazi na protivnoj strani mora zvukova. Sutra već, kad reka splasne, neće na ovom mestu biti ni vodene matice ni ovoga zvuka. Tada osetih kao da i sam putujem ka tome moru tišine koje me očekuje na dnu strme ravni niz koju klizim lagano ali nezadržljivo. Nagonski zaželeh da se uhvatim za nešto, da se oduprem celom snagom ispruženog

tela. Ali sa užasom uviđam da to ne klizim samo ja, nego i obala i reka i ceo vidik sa bregovima, nebom i oblacima, da svi zajedno tonemo, polagano a stalno, da ceo vidljivi i glasni svet tone, da se gasi, i da i ovaj zvuk vode, koji nestaje, treba zaboraviti, kao sve voljeno i znano.

*

Ne bih mogao kazati kada se javila u meni ta pomisao; znam samo da je to bilo u ovom kraju, pri dnu strmog, zelenog brega. Tu su i onda, ispod starih drvenih vodenica, brzala i romorila niz strminu dva potoka, kao dva mala slapa. Šumovi njihovih voda sudarali su se i mešali i tako trenutno stvarali zvučni kaos koji je ipak završavao neočekivanom harmonijom njihovog zajedničkog ušća dole u ravnici ispod nas.

Onaj ko me je možda posmatrao na tim mladićkim šetnjama među potocima ispod zelenog brega ne bi lako pogodio šta sam ja tu gledao i slušao, i šta sve čuo i video. A ja sam tada, bar tako mi se čini, prvi put u životu shvatio, ili bar naslutio, govor voda u pokretu, kao i smisao ćutanja onih koje prividno miruju. Tu sam u jednom trenutku pomislio da su sve vode ove naše planete Zemlje u stalnom dodiru i dosluhu među sobom, da kroz sva vremena i sve daljine struji taj njihov šapat i dogovaranje o tome kako bi se jednog dana sve mogle dići i pokrenuti, i zajedno potražiti drugo mesto, ono koje prirodi vode najbolje odgovara.

Posle toga meni se sve više činilo da se ta želja i težnja može razabrati u šumovima i pokretima svih voda, od srebrnih vodoskoka do ponornica koje sunca ne vide, od moćnih vodopada i gnevni bujica, pa do sitnih kapi koje nas zasipaju dok se brzo sklanjamo negde od kiše. Činilo mi se

da voda, ma gde bila i u ma kom obliku se javljala, ne prestaje da uporno i stalno traži svoje pravo mesto i poslednje ušće. Jer – mislio sam dalje – nije isključeno da bi sve oko nas što se zove voda, i što čini sastavni deo i našeg života: svi izvori, sve česme, potoci, jezera, reke i rečice, svi bunari, jazovi i vodovodi mogli jednog dana, ako se za to stvore uslovi, potpuno napustiti svoje tokove, svoja korita i ležišta i, plaveći prostranstva, gonjeni silnom težnjom, pojuriti nekud u daljinu, ka svom zajedničkom ušću.

Godine su prolazile, a nikad se ti nagoveštaji nisu obistinili i nikad nisu vode napustile svoje položaje, ali isto tako nikad nije prestala da se u meni javlja misao o tome da takva težnja negde postoji i da ja s vremena na vreme mogu da je razaberem u svakoj vodi i svakom njenom glasu i pokretu.

S vremenom kao da se još izoštrio moj sluh za taj govor vode, i ja sam mogao da ga čujem ili naslutim svuda i u svim prilikama, u kapima rose na nepokošenim bosanskim livadama, ili u kratkovекim baricama i lokvama koje ostaju posle letnjeg pljuska i izazovno blešte na trgovima primorskih mesta; on mi se javljao iz uličnih slivnika i limenih oluka za vreme pljuska, iz vodovodnih cevi i dotrajalih slavina jevtinih hotela po gradovima Evrope i sveta, u noćnim satima mojih nesanica. Svuda je voda svojim nemuštim jezikom, cviljenjem, tutnjem ili jedva čujnim piskom i muklim uzdahom ili ostrim režanjem govorila o tome da se ne oseća na svom mestu i da bi, kad bi samo mogla, krenula dalje.

I ta me misao nije nikad više napustila, kao ni laka jeza koja je uvek prati; izgubi se povremeno, ali se javlja ponovo, i ne da se odagnati ni objasniti.

*

Tek što je zašlo sunce i izbledeo jedan od najlepših zalazaka na svetu, pade neka noć, puna neizvesnosti i drhtavice i sa njom bezimeni, bezmerni jad kratkog života bez cilja i smisla i misao na smrt kao izbavljenje.

*

Kad zvezde stanu da osvajaju tamnomodro nebo, one se u sve većem broju i sve jače javljaju i kupe tačno iznad slaboo osvetljenog kamenog grada. A na severoistoku, ponad okrugle gradske kule, naročito su guste i izgledaju kao roj zlatnih pčela oko mrke košnice.

*

U noći se iznenada promenilo vreme. Dunuo je vetar sa severa. Prozori su stali da se tresu, vratnice da škripe i predmeti u kući da pucketaju kao da pred nečim opominju. Kad sam sa naporom otvorio prozor, video sam u tami da je more puno visokih talasa sa belim krestama.

A danas je osvanulo sunčano ali sveže jutro. Vetar nije opao. Dan se otvara preda mnom kao zlatna i modra kapija. Krv u meni poziva na pokret. Pevušim stalno istu pesmu, ne zato što hoću, nego što ne mogu drukčije.

Putovao bih i govorio, ma šta, ma sa kim. Krv u meni, kao da nije moja, gonjena nekim veselim nemirom, htela bi da me napusti, da ide svojim putevima i da se pomeša i sjedini sa nemirnim, belomodrim talasima i vedrim vidikom, sa svim onim što oni kriju i pružaju. Pridržavam se za stolicu i osećam svoje dve ruke kao dva živa sidra, slaba ali dovoljna da me zadrže da ne krenem za varljivim glasovima svoje krvi.

*

Kakav je to vetar? U daljini grmi kao nagoveštaj zemljotresa, kad se primakne, on tutnji i šumi kao da se nepregledan niz lokomotiva približava idući uporedo, a kad stigne do mojih prozora, on lupa kao pijan, izbezumljen prolaznik. Kako mu ne otvaraju, on se odjednom, kao u strašnoj priči, pretvara u tanak mlaz i uvlači se kroz najmanju pukotinu. Pri tome pišti i cvili tako neobično da rasanjnjen čovek, unoseći svoju dušu u ludu i pustu stihiju, čuje u njemu beskrajnu žalost svih nemira i lutanja, svih osama i napuštenosti.

I da li je to vetar? Muče ta siva, ledena volina dahom glečera i snežnih ravnica; njegova studena rika prelazi prostranstva, opkoljava gradove i, granajući se kao osvajačka vojska, ulazi u sve ulice, prodire kroz zatvorene prozore i vrata, uvlači se pod pokrivače, prosipa jezu po koži i razgara nesanicu u čoveku, dirajući ga u najosetljivije mesto. Sam slep i gluh, on spavačima silom otvara oči i do bezumlja nadražuje sluh, otima časove poćinka, udvostručava umor i bol dana, i svom silom nastoji da čoveka pretvori u bespomoćno klupko jada.

To i nije vetar nego prokletstvo i morija. Kidajući se i lomeći kao kamen, on lomi i trga sve ispred sebe. A ono što mu jedanput odoli i ostane celo i uspravno, živi posle navorašeno, sa teškim sećanjem, u zloslutnom očekivanju. I svi predeli u prostranom području hladnog vetra nose na sebi, i u najlepše doba godine, tajanstveni pečat košave. Ona duva, kad se sve sabere, samo nekoliko nedelja u godini, ali prisutna je, na neki svoj način, uvek. U pognutoj silueti nekog drveta koje se ocrtava u dnu vidika, u brzim pokretima i krtim rećima prolaznika, u naroćito hladnoj suvoći koja

se odjednom oseti u glasu čoveka sa područja košave, ili pri ovlašnom, brzom rukovanju sa njim.

*

Jaka studen i sitan, gust sneg, a uz to – košava. Sneg kruži i veje u stotinu kovitlaca i čevrtija, čas udara u oči, čas sipa za vrat, čas briše po zemlji, čas praši visoko iznad krovova, zajedno sa rastrganim krpama dima. Tako po njemu možemo jednom i da vidimo puteve košave koju inače samo osećamo.

*

Peti dan kako duva košava. Strašan vetar, slep i bezuman, trese prozorima i oseća se u sobi kao nečiji stalan i hladan dah, a negde pod krovom šišti, cvili i s vremena na vreme fijuče i jeca kao veštačka oluja na palanačkim pozornicama, u petom činu, kad ubijaju glavnog junaka. Telefonske žice se povijaju, mrse i dodiruju, tako da zvonce u telefonu podrhtava i kucka i zagrcava se, lagano, ali čujno, kao dete u snu. Kad dignem slušalicu, ne javlja se, naravno, niko.

Uvijam se u pokrivač, sa predosećanjem patnje bez imena i granica.

*

Ravnica od bogatog nanosa plodne zemlje crnice sa rod-nim njivama i dobrim šumama, posuta bezbrojnim selima. Od krsta na groblju do slemena na kući sve je drveno. Zato je tu kamen – car, a kamena građevina najviša mera ugleda, sile i bogatstva. Samo onaj ko je imao vlast i novac mogao je da navuče kamen izdaleka, a ko je imao kamena, imao je izgleda da svoje imanje i svoj novac sačuva i umnoži, i svoju vlast

odbrani i učvrsti, jer je dovodio majstore koji bi mu podigli kule i zidove, tako da mu niko ništa nije smeo ni mogao, budući da je kamen jači i otporniji od zemlje i drveta. Već sam pogled na kamenu građevinu ulivao je ljudima spolja strah i poštovanje, dok su oni koji su u njoj živeli nosili u sebi od rođenja osećanje moći i sigurnosti, a po smrti ostavljali ga, zajedno sa kamenim zgradama, svojoj deci u nasleđe.

*

Na bačkoj ravnici nebo i oblaci gutaju predeo, izjednačuju ga sa sobom. U brdovitim, planinskim krajevima je obrnuto. Šumovite padine i goli planinski visovi paraju nebo i oblake, obuhvataju ih i čine sastavnim delom predela.

*

Dok sam lutao pustim poljem, između šljivika, u tišini i čamotinji seoskog popodneva, pored mene je iznenada proleteo roj pčela i izgubio se u daljini, kao veo nošen i kidan vetrom. Trgnuo sam se i uzbudio duboko u sebi; sav predeo je dobio nov izgled i moje misli sasvim drugi pravac.

*

U prostranom krompirištu usamljen suncokret pod oblačnim nebom. Okrenut je ka istoku, iako sunce celog dana nije izašlo i sad je tamo negde na zapadu, iza oblaka. Ali on je očigledno izgubio orijentaciju i tako stoji, izbezumljen, još od jutros i očekuje sunce. Ne može drukčije.

*

Posmatrajući odnos između mora i kopna, javlja se u nama bezbroj pitanja. Ne umemo da odgovorimo ni na jedno.

I dok se u nama roje sve nova pitanja, mi uzalud tražimo odgovor na prvo koje smo sebi postavili u trenutku kad smo sa gorskog visa ugledali dotle neviđeno more. More i kopno. Šta je tu slika, a šta okvir?

*

Ova obala gotovo i nema jasno odvojenih godišnjih doba; ona su često razlivena, neodređena. Provlače se kroz celu godinu, mešaju, i prelaze jedno u drugo. Usred februara meseca naiđe zalutao topal dan sa jakim suncem, tihim, modrim morem i neuništivim zelenilom šume i vrtova. Pomisliš: leto! Osetiš želju da svučesh i to malo odela sa sebe.

Samo stvari i predmeti, pri studenom dodiru, drvo, metal i kamen, odaju stvarno godišnje doba.

*

Nebo, more i njegova obala, i na njoj kamen. Kamen sam; ni na drugi kamen se ne naslanjam; ne zove se nikako; nije oskrnavljen imenom; ne služi ničemu. Bez ptice ili vlati trave, bez glasa i pokreta. Samo kamen.

Stojim pritajena daha.

*

Gledam primorski predeo pred sobom; pola pod senkom sivih oblaka, a pola suncem obasjan, sa dva-tri manja broda koji izgledaju kao zaleđeni u mirnoj površini mora, a plove ka otvorenoj pučini. Obale su tamnozelene od šuma, samo su pri dnu, sasvim uz more, bele kao da su čipkom opervažene, jer je tu morska so izjela zelenilo i nazire se gola kame-na okosnica brega. I to je sve.

Nije teško opisati ovaj predeo, bar ovako površno, ali je teško i nemoguće ma i približno kazati nešto o mislima koje se u ovom trenu vezuju za njega.

*

Kraj marta meseca. Suša, sa povremenim zahlađenjima i varljivim nagoveštajima kiše. Procvetale rane šljive i bre-skve. Sudaraju se i mešaju pojave u prirodi, kao da se gube i utvrđene granice godišnjih doba. Osvane sunčan dan, a već oko podne počne da se javlja neki oštar i tanak vetrić koji nosi bele i rumene latice behara, ali očigledno je da dolazi iz nekih predela gde još vladaju zima i led. Sa cvetnim laticama mešaju se i retke pahulje snega.

Čovek sklapa oči, zakopčava sva dugmeta na kaputu i oseća se kao slabo, ugroženo stvorenje, izloženo nevidljivim opasnostima i iznenađenjima nereda koji ga okružuje spolja i ispunjava iznutra.

A kad za trenutak otvori oči, vidi da je u ovaj kovitlac od snežnih pahuljica i cvetnih latica upao i mali beli leptir, i spasava se grčevitim udarcima slabih krila koji liče na samrtne trzaje.

Treba kazati i to da je sva ova igra svetlosti i boja na si-voj pozadini martovskog predela praćena i tihim ali oštrim cviljenjem studenog vetra u granama retkih četinara.

Posmatrajući sve to, osetih tanak ali dubok drhtaj celog tela, nešto od onog nejasnog velikog straha koji nas povremeno ispuni od glave do pete i zaustavi u mestu, i pred kojim moramo da se zapitamo: šta smo mi ljudi, gde uobražavamo da živimo, a gde nam uistinu prolazi taj naš kratki vek?

Ivo Andrić
PREDELI I STAZE
PUTOPISNA PROZA

Za izdavača
Dijana Dereta

Korektura
Dijana Stojanović

Likovno-grafička oprema
Marina Slavković

Prvo DERETINO izdanje

ISBN 978-86-6457-084-8

Tiraž
1000 primeraka

Beograd 2016.

Izdavač / Štampa / Plasman
DERETA doo
Vladimira Rolovića 94a, 11030 Beograd
tel./faks: 011/ 23 99 077; 23 99 078
www.dereta.rs

Knjižara DERETA
Knez Mihailova 46, tel.: 011/ 26 27 934, 30 33 503

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.163.41-992

821.163.41-94

821.163.41.09-992 Андрић И.

АНДРИЋ, Иво, 1892–1975

Predeli i staze : putopisna proza / Ivo Andrić ; priredila
i pogovor napisala Žaneta Đukić Perišić. – 1. Deretino izd.
– Beograd : Dereta, 2016 (Beograd : Dereta). – 301 str. ;
21 cm. – (Izabrana dela / Ivo Andrić)

Tiraž 1.000. – Staze i predeli Ive Andrića: str. 269–295.

ISBN 978-86-6457-084-8

а) Андрић, Иво (1892-1975) – "Предел и стазе"

б) Европа – Путописи

COBISS.SR-ID 225155852